

Vrije Mare

"Vrij" omdat het verwijst naar 'vrijheid', naar 'ruimte geven', naar 'Vrije school' en "Mare" omdat het een vertrouwde term is vanuit het Kerstspel waarin de engel ons en de herders komt vertellen dat zij een 'Blijde Mare', een blijde boodschap heeft.

"Al met al veel leesvoer om met een lekker kop koffie, thee of chocolademelk even helemaal weg te duiken in de donkere wintertijd van inkeer en rust..."

Voorwoord

Deze Vrije Mare staat in het teken van het Driekoningenspel, Maria Lichtmis en de derde klas vertelstof en perioden. Daarnaast vindt u een Nieuwjaarscolumn van directeur/bestuurder Margreet Bijsterveld, een interview met een nieuwe collega en aandacht voor Waldorf 100 en Almere 40.

Al met al veel leesvoer om met een lekker kop koffie, thee of chocolademelk even helemaal weg te duiken in de donkere wintertijd van inkeer en rust en mee te genieten van zoveel moois rondom jaarfeesten, Oberufer spelen en betekenisvolle lesstof op onze school.

Namens de redactie wensen we u weer veel leesplezier!

**VRIJESCHOOL
ALMERE**

Column

In het prachtige boek 'het goud van Waldorf' staat geschreven bij de lichtfeesten: "na Driekoningen gaan de levenskrachten weer stromen".

Vanachter mijn bureau waar de zon al krachtig op schijnt, met een door een collega neergezet sneeuwklasje erop, kan ik dat helemaal aanvoelen.

Afgelopen week viel mij de eer te beurt om koning Balthasar te spelen in het Driekoningenspel. Lang geleden in de geschiedenis van de school is dit spel eerder opgevoerd maar is het helaas geen traditie geworden. Ook in de negen jaar dat ik nu aan de school verbonden ben is het nooit opgevoerd. Dat dit nu plaatvond is niet alleen doordat we nu voldoende spelers konden vinden, het was een reeds lang gekoesterde wens om de Oberufer spelen (Paradijs -, Kerst - en Driekoningenspel) weer compleet te maken. En datgene waar je innerlijk naar streeft zal zich vroeg of laat manifesteren. Deze uitvoering heb ik als een enorm

geschenk ervaren, een geschenk aan mijzelf, een geschenk aan de kinderen, een geschenk aan het onderwijs en de school. Allereerst vraagt de inleving in de rol een innerlijke ontwikkeling, een openstellen voor leren, voor het "nog niet kunnen", voor afstemmen van wat we de kinderen willen laten beleven. En dat is het dagelijkse werk van leerkrachten: wat wil ik meegeven aan de kinderen? Dat kunnen voelen in de diepere zin van het woord was alleen al een geschenk.

Pas toen ik na het spel naar huis reed op mijn fiets, kon ik het geheel beter invoelen. Wat het doet voor de kinderen, het onderwijs en de school. En dan gaat het niet om de tekst of vertolking; het gaat om het achterliggende geheel. Het is niet goed te omschrijven, niet uit te leggen, maar het was wel heel goed te voelen op het toneel en in de zaal. Kinderen begrijpen wat er innerlijk plaatsvindt bij de spelers, kinderen begrijpen de worstelingen van elke rol en daarbij

van de persoon die hem/haar uitvoert. Kinderen nemen de 'gekostumeerde taal' met hun hart in ontvangst. En dat is nu net de kracht van deze spelen, de combinatie van taal en de inzet voor het willen uitvoeren/meegeven.

Balthasar bracht mij wijsheid, overzicht, vertrouwen en het spel als geheel schonk mij het dieper kunnen voelen van hetgeen leerkrachten dagelijks verrichten: samenhang creëren tussen denken, voelen, willen en zijn. En dat vraagt een dagelijkse inspanning waar ik na het spel nog meer bewondering voor voel. Ik spreek dan ook graag mijn dank uit aan alle spelers, leerkrachten én ouders die de moed hadden dit oude stuk opnieuw in te vullen.

En dat hierna de levenskrachten voor ieder persoonlijk en in school weer optimaal moge gaan stromen!

Margreet Bijsterveld

Driekoningen

Dankbaarheid was het gevoel dat mij overstroomde nadat wij als spelers van het Driekoningenspel het daverende warme applaus van de kinderen, ouders en andere belangstellenden in ontvangst mochten nemen.

Dankbaar voor het cadeau dat wij konden geven door het spelen van een indrukwekkend, heftig en toch tastbaar stuk. Als speler van meerdere spelen voelde het goed om nu voor het eerst in een rol te kruipen die veel menselijke emotie toonde. Het spel kwam dichtbij en raakte zichtbaar.

Om tot het resultaat van het spel te komen hebben wij als spelers zelf ook een hele reis gemaakt. Een ware zoektocht naar karakter en betekenis. Alsof wij onze eigen ster mochten

“Als speler van meerdere spelen voelde het goed om nu voor het eerst in een rol te kruipen die veel menselijke emotie toonde.”

volgen die ons de weg kon leiden naar ons personage. Een reis die ook de koningen hebben doorstaan. Melchior, Balthasar en Kaspar zijn tezamen op weg gegaan naar het kleine kindje Jezus om hem hun geschenken te brengen. Een gebaar van naastenliefde en gelijkwaardigheid. Zij wisten wie het kindje op aarde zou zijn en vertrouwden op hun eigen gevoel en dat wat hen aangeboden werd. Deze reis en het beeld wat in het spel centraal staat, waren ook voelbaar in de school op de feestdag van de kinderen. De kleuters hebben in de geborgenheid van hun klas het eigen driekoningenspel gespeeld. Alle klassen hebben genoten van een lekker baksel waarin drie steentjes waren verstopt. Deze steentjes hebben op die dag drie kinderen tot koningen gemaakt. Alle leerkrachten zetten op hun eigen manier deze kinderen in het zonnetje. Vele 'koningen' mochten die dag hun eigen klassen meenemen in een leuk spel of een mooie knutsel.

Naast de mooie rol van de koningen in de klas stonden ook de geschenken centraal. Het geven van een geschenk aan een ander brengt een vreugdevol gevoel in beiden naar boven. Alle klassen van de bovenbouw hadden voor hun parallelklas met veel zorg en plezier een geschenk gemaakt. Per klas heel verschillend maar vanuit het hart gegeven.

“De koningen zelf hebben daarvan ook genoten doordat zij hierdoor de kinderen op een bijzondere manier mochten ontmoeten.”

Een dag vol giften mag het wel heten. Voor de lagere klassen die nog niet naar het spel konden komen kijken was er hooggeplaatst bezoek. De drie koningen gingen alle lagere

klassen rond om voor de kinderen een prachtig lied te zingen. De koningen zelf hebben daarvan ook genoten doordat zij hierdoor de kinderen op een bijzondere manier mochten ontmoeten. Het was een waar feest waarvan jong en oud hebben kunnen genieten.

Als leerkracht en als speler kijk ik met een waardevol gevoel terug op deze mooie feestdag waarin wij de kinderen weer mee hebben kunnen nemen in het ontwikkelen van hun individuele gevoelsleven.

Juf Saraya

Van de jaarfeestengroep met een bijdrage van juf Marja

De Driekoningen-maand januari brengt ons op 2 februari bij het feest van Maria Lichtmis. Hoewel dit feest voor velen een onbekend feest is, is Maria Lichtmis een feest dat de moeite van het vieren waard is; het feest van het steeds sterker wordende daglicht.

Het is het laatste lichtfeest, na een periode van tweemaal 40 dagen. Het Sint Maartenfeest is het eerste lichtfeest van 11 november, 40 dagen voor Kerstmis.

Maria Lichtmis vieren we 40 dagen na Kerstmis. Zo wordt de periode tussen 25 december en 6 januari ook wel 'kleine kersttijd' genoemd en de periode van twee maal 40 dagen de 'grote kersttijd'.

Moeder Aarde houdt in de midwintertijd haar adem in, om in de stilste concentratie de Christusgeboorte opnieuw te volbrengen waardoor de natuur, tegen de zwaartekracht in, in haar opstanding omhooggestuwd kan worden in de

zonnewarmte. Door de eeuwen (en culturen) heen hebben de mensen dit in een vrouwengestalte vereerd.

Het grondmotief van dit oeroude feest is het opdragen van de schepping van het nieuwe licht door Moeder Aarde. Zelf gereinigd, doorlicht, is zij het beeld voor ons bezielde lichaam als dragen van lichtende geesteskrachten, die wij de wereld willen schenken. Het gaat om onze aarde, die ons voedt, die ons het leven schenkt, die ons behoedt en ons het levenspad geeft.

Op school

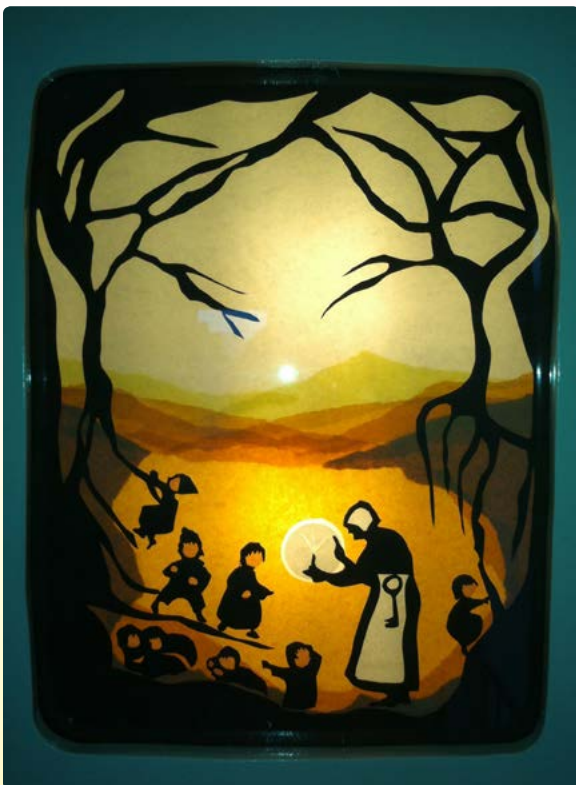
De restjes kaars van de

afgelopen tijd zijn goed bewaard. In halve walnootdoppen maken we nu een klein kaarsje vast met behulp van een paar druppels kaarsvet of wat bijenwas.

Of we smelten kleurige restjes kaars in een blikje, gieten de dop vol en zetten erna even stollen een klein lontje in. De notendopjes laten we drijven in een schaal met water in de ochtendschemering van Maria-Lichtmis.

De Seizoenstafel

Op de Seizoenstafel kan Moeder Aarde met haar wortel- en bloemenkinderen de gang naar buiten nog eens zichtbaar maken. Een Moeder Aarde-figuur, uitgewerkt met sleutelbos en bril, of misschien wel heel figuratief door haar samen te stellen uit een mengeling van (gewikkelde) sprookjeswol.

Engels gedicht

Gaia

*Long ago before the first human
Before the first tree
Her life began
She breathes and grows
Blood rushes through her veins
She can feel pain
She can feed us
When we are hungry
Heals us when we are sick
She has the power
To give us energy
The power to make us smile
She is not human
She is the Earth
There is a reason
Why we call her Gaia:
Earth Mother.*

Derde klas: een inleiding

"Het is de fase waarin allengs het gevoelsleven ontwaakt. Vanuit de ontwikkeling van het kind gezien kan gesteld worden: de vormkrachten die naar binnen werkten, richten zich nu naar buiten."

Wanneer de leerstof en de vertelstof van een derde klas in grote lijnen bekeken wordt, dan valt daar op het oog weinig opzienbarends aan te beleven: in het taalonderwijs worden de hoofdbewerkingen geoefend. Daarnaast wordt een periode bouwkunde gegeven en een periode heemkunde. Dit alles gelardeerd met verhalen uit het Oude Testament. Maar daarmee onttrekt zich wellicht wat er door de geboden ervaringsstof in verhalen en in leerstof aan het kind wordt gewerkt.

Het is daarom goed een beeld te vormen van het ontwikkelingsmoment waarin een derde klasser zich bevindt.

Hij heeft de fase van lichamelijkheid achtergelaten. Het is de tijd voor het zevende jaar, waarin het kind alle krachten gebruikt om aan zichzelf -zijn lijfje- te werken. In deze fase staat het willen voorop, gedreven vanuit de begeert: grijpen, lopen, etc. is één grote wilsactie. In die eerste fase van 0 tot 7 jaar is het lichaam

direkte middelaar tussen het kind en de wereld. Wanneer die ontwikkeling en die vormkrachten nu vrijkomen gaat het kind zich emanciperen van zijn omgeving, krijgt het een andere verhouding daartoe. Het is de fase waarin allengs het gevoelsleven ontwaakt. Vanuit de ontwikkeling van het kind gezien kan gesteld worden: de vormkrachten die naar binnen werkten, richten zich nu naar buiten. Er vindt een 'geboorte' plaats van het vormkrachtenlichaam of het etherlichaam. Deze hele lagere schoolperiode, tussen het 7e en 14e levensjaar, wordt beheerst door het gevoel. Nog niet door het denken. Immers, echt denken doet het kind in de gevoelsfase nog niet. Het kind ontdekt zichzelf aan de wereld om zich heen, daarvoor is wel begrip nodig van die wereld, maar dit is een begrijpen met het hart, niet het denken in categorieën zoals volwassenen dat doen. Dit denken komt pas aan de orde in de derde ontwikkelingsfase, van 14 tot 21 jaar. Daar pas krijgt de mens met zijn intellect vat op de wereld.

De derde klasser staat nog toegekeerd naar de wilskant. Hij heeft zich nog niet werkelijk onderscheiden van zijn omgeving. Hij heeft nog niet uit de grond van zijn ziel 'IK' leren zeggen. Het kind is nog een 'volger', die autoriteit begeert. Voordat de stormachtige tijd begint van de vierde klas, voordat op het kind zoveel invloeden beginnen in te werken zodat het wel moet komen tot een 'IK?', voor dat alles, treedt een stilte voor de storm in. Wat is noodzakelijker dan het kind gereed maken voor die turbulente tijd? Wat zou je liever doen dan het kind te zeggen: dit is je herkomst en dat is je doel. Dat je in de leerstof het kind het vertrouwen geeft door hem te laten ervaren: ik kan lezen, schrijven en rekenen is begrijpelijk, voordat het kind in de onzekerheid komt in een gerelativeerde getallenwereld in de breuken, in een taalwereld die in ontleding de taal aangrijpt.

Er moet vertrouwen gegeven worden voor de toekomst. Niet voor niets wijst Rudolf Steiner zozeer op de

kunstzinnigheid die alle onderwijs moet doorstromen. Het is immers een van de vormkrachten van het gevoels-vormkrachten lichaam. Willen we het kind dan ook iets bijbrengen, dan is de kruiwagen daarvoor de kunstzinnigheid. Dan is het gereedschap daartoe het beeld. Dan is het medium in een derde klas het verhaal. Dit verhaal behelst in deze klas de geschiedenis van het volk Israel. En alleen dieper op deze verhalenstof ingaand is het verband te zien tussen het Oude Testament en het ontwikkelingsmoment van het kind. Het Oude Testament is grofweg te scheiden in de volgende delen: Schepping – Aartsvaders – Mozes – Koningen.

Het is duidelijk dat de waarheid van het scheppingsverhaal niet naar onze maatstaven omschreven mag worden met 'historisch'. Alle verhalen wijzen terug naar de kosmische belevingswereld, zoals het kleine kind die nog ervaart. Het hoort hoe in de schepping der dieren God reeds vooruitgrijpt op de schepping van de mens. Zo bezig is met het beeld van de mens, dat in ieder dier een aspect van die komende mens 'voorgevormd' wordt. Het

scherpzinnige denken van de mens leidt tot de hoog opwiekende arend met zijn allesziende ogen, de eetlust van de mens wordt 'voorgevormd' in de koe in voortdurende spijsvertering. Maar nog verder wordt de mens in de schepping geplaatst. Het verhaal vertelt dat tot het formeren van de mens de rotsen hun hardheid geven om de botten te vormen, de rivieren geven hun stroomkracht voor het bloed, de sterren schenken het licht voor de ogen, de aarde biedt zich voor het lichaam, de maan geeft de vorm en de helderheid voor het hoofd en het denken, de zon geeft haar warmte voor het hart, vanwaaruit als stralen armen en benen, vingers en tenen naar buiten schieten.

De schepping geeft het kind het volledig beeld van zijn wording. Het geeft het vertrouwen in de toekomst door zekerheid te bieden, dat het kind -dat zich een plaats op de aarde moet veroveren- bij die aarde hoort, dat zelfs de aarde met dieren en planten wacht om het kind als 'kroon der schepping' te ontvangen. En zelfs de uitstoting uit het paradijs, het verworden aan de aarde, de ontsporing, leidend tot vernietiging in de zondvloed, zelfs in dat alles blijf het vertrouwen.

Het kind heeft dat reeds ervaren. Toen in zijn vroege jaren het begrip 'goed en kwaad', het ja en nee, de koppigheidsfase de intrede deed, toen werd het niet verstoten door zijn opvoeders.

Het Oude Testament geeft het beeld van de regenboog als teken dat God nimmer meer de mensheid zal verdelgen. De regenboog die ontstaat als het licht door het duister van een regenbui heenschijnt. Dat is wat het kosmisch getinte scheppingsverhaal meegeeft: vertrouwen. Het licht blijft schijnen, het donker kan steeds doorbroken worden.

De derde klas is een funderende klas, in verhalenstof en leerstof. Het legt de basis om goed gepakt en toebeleid de poort naar het kleuterleven, het kosmische verleden, dicht te slaan. Het kind is 'stormvast' geworden. Er komt toekomst!

HvM

Bron: samenvatting van de artikelen 'Vertelstof derde klas' van Kees Verhage en 'Over het Oude Testament' van Wim Veltman uit het archief van het VOK.

"Het is duidelijk dat de waarheid van het scheppingsverhaal niet naar onze maatstaven omschreven mag worden met 'historisch'. Alle verhalen wijzen terug naar de kosmische belevingswereld, zoals het kleine kind die nog ervaart."

Derde klas: uit de praktijk

Het scheppingsverhaal is de start van het jaar. Voor de kinderen de introductie op de verhalen van het Oude Testament. Vanuit deze verhalen maken de kinderen een scheppingsboek.

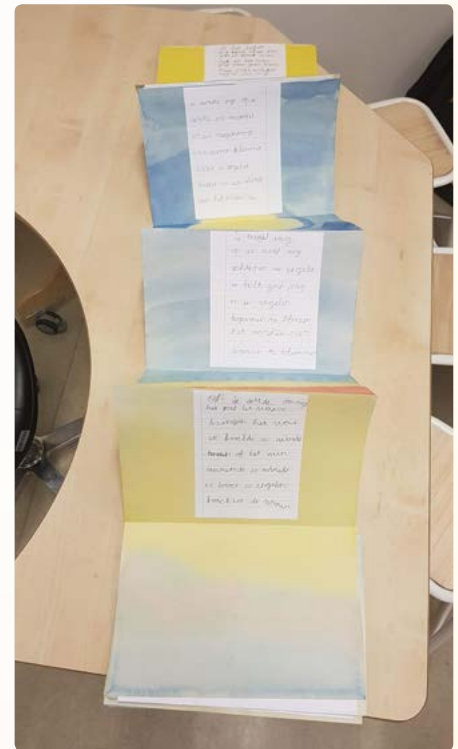
Veel oude culturen hebben een eigen scheppingsverhaal samengebonden in een heilig boek. Voor het scheppingsverhaal van de derde klas hebben we ons laten inspireren door een oud Tibetaans 'omslagboek'. Van elke scheppingsdag hebben we een nat in nat schildering gemaakt. Deze schilderijen zijn aangevuld met een gedicht over de gebeurtenissen van die dag. Op een ingewikkelde manier worden de vellen gebonden en krijgen de kinderen al te maken met een ander belangrijk deel van de ontwikkelingsstof, namelijk het ambacht boekbinden. Het resultaat mag er zeker zijn en zorgde voor veel trotste kinderen en interessante vragen zoals: 'Meester, wanneer werden de dinosaurussen dan geschapen?'. Als leerkracht de mooie uitdaging om hier op een passende en respectvolle manier antwoord op te vinden.

Vanuit de gedachte van het ontwikkelen van eerbied voor dingen om ons heen, door te kijken naar de Oorsprong, werken we gedurende

het jaar verschillende ambachten verder uit. Halverwege het jaar krijgen de kinderen daarom iets bijzonders van de Sint, een prachtige versierde pennendoos voor hun eigen vulpen. Een mooi geschenk waar veel kinderen naar uitkeken. Het schrijven met pen en inkt is namelijk echt iets voor als je al groter bent.

Maar waar komt deze vaardigheid en het materiaal eigenlijk vandaan? Dat leidde tot een ontdekkingstocht die gemaakt moet worden voor je vol eerbied en aandacht aan deze mooie nieuwe fase in je schoolcarrière kunt beginnen. Middels een reis door de geschiedenis zijn de kinderen van de derde klassen op ontdekkingstocht gegaan naar de oorsprong van het schrift. Helemaal terugkijkend naar de eerste behoefte van de eerste mensen

en het ontstaan van de grottekeningen, maken we daarna de sprong naar het beeldchrift van de oude Egyptenaren en het spijkerschrift. We kijken vooral naar de behoefte en de impulsen van deze mensen alsmede naar de verbeeldingskracht om op deze manier een uiting te geven aan je innerlijke belevingswereld voor functionele, spirituele en artistieke doeleinden. Langs het monnikenwerk met pen en inkt eindigden we in de moderne tijd met allerlei uitvindingen om mensen binnen een steeds grotere wereld te kunnen bereiken. De morse code, braille, binair - en het geheimschrift passeren de revue waarna de kinderen

helemaal klaar zijn om zelf hun pen in ontvangst te nemen.

Het werk dat de kinderen gemaakt hebben werd in ons eigen museum tentoongesteld. De leerlingen hebben alles zelf bedacht, geschreven en

verteld vanuit de stof die ze van de leerkracht gekregen hebben.

Natuurlijk mocht een rondleiding en uitleg aan de lagere klassen niet ontbreken. Zo kunnen die ook alvast uit gaan kijken naar de dag dat ze zélf met deze boeiende stof aan de slag kunnen.

Meester Daniél

Kunstzinnige verwerking

Met de schilderles zijn we bezig geweest met elkaar 'ontmoeten' op het blad.

De kinderen kregen zelf de keuze welke kleur te gebruiken en vanuit welke hoek te beginnen. Ze werkten in tweetallen aan één schildering. De enige regels waren dat ze moesten stoppen als ze elkaar tegen kwamen. Kleuren mochten niet mengen. Tijdens het schilderen mag er ook niet gepraat worden, dus kinderen konden ook niet met elkaar een plan maken over hoe de schildering zou worden.

De temperamenten van de kinderen worden op een mooie manier duidelijk

bij deze oefening. De definitieve test komt aan het eind van het jaar met het "salomonsoordeel": met welk kind gaat de schildering mee naar huis?

Kunnen ze niet kiezen, dan wordt de schildering in tweeën geknipt...

Bij deze vormtekenles hebben we een ogenschijnlijk simpele vormtekening helemaal doorleefd. Eerst hebben we de vorm zelf bekeken. Wat gebeurt er als alle lijnen meer naar buiten lopen? Er ontstaat een driehoek in de vorm.

Daarna hebben we de twee verschillende vormen op elkaars rug 'getekend'. Als laatste hebben we de vorm in ons schrift gezet. Eerst met onze handen en daarna met onze voeten. Dat bleek toch nog een hele uitdaging!

Floor Musters

Interview met Floor Musters

Duo leerkracht in de klassen 3

Juf Floor werkt op ma in klas 3 A en op woensdag in klas 3 B. Ook aan Floor stelden we de 3 vragen die in sprookjes gesteld worden: Wie ben je? Waar kom je vandaag? Waar ga je naar toe?

Wie ben je?

Mijn naam is Floor. Ik woon tegenwoordig in Muziekwijk, lekker dichtbij. Ik ben geboren in den Haag en heb daar 22 jaar gewoond. Ik heb een broer(tje) van 22 jaar. Na een jaar kleuterklas op de Montessorischool ben ik door mijn ouders op Vrije school 'Wonnebald' in Den Haag aangemeld vanwaar ik naar de bovenbouw van de Vrije school op de Waalsdorperweg ben gegaan. Daar heb ik mijn middelbare school afgerond. Ik heb een hele leuke jeugd gehad in Den Haag. Ik groeide daar op in een Centraal Wonen-gemeenschap, ik noem het een klein dorpje in de stad. Het is een soort studentenhuus maar dan met kinderen erbij. We hadden een grote binnentuin, daar heb ik heerlijk kunnen spelen. Er waren altijd veel kinderen om mee te spelen. Zo hadden we in de grote stad toch een dorpsgevoel van veiligheid. Mijn moeder is uiteindelijk wel verhuisd van die plek maar ik heb nog steeds

contacten uit die tijd. Mijn moeder is psycholoog en mijn vader is socioloog. Ik kom uit een mensgericht en sociaal bewogen nest.

Waar kom je vandaan?

Na mijn middelbare school heb ik een tussenjaar genomen waarin ik een tussenjaar genomen waarin ik van alles heb gedaan zoals werken als 'nanny', ik heb schoongemaakt en in bejaardentehuizen gewerkt als gastvrouw. Die periode heb ik voornamelijk gebruikt om geld te verdienen om te gaan reizen. Als kind was mijn plan om naar Afrika te gaan maar ik had een vriendinnetje in Centraal Wonen die half Braziliaans was en wel met mij mee op reis wilde, maar dan wel daar naar toe. Daarom ben ik uiteindelijk niet naar Afrika maar naar Brazilië gegaan, met haar. Op die manier was ik minder toerist en kon zij mij veel vertellen. Tijdens die reis heb ik ook mijn vriend ontmoet! Sindsdien ben ik bijna jaarlijks teruggeweest naar Brazilië. Van de zomer ga ik weer. Sinds half augustus 2019 woont mijn vriend in Nederland en mag hij hier verder inburgeren. Dat is nu 5 1/2 jaar geleden.

Na mijn tussenjaar wist ik nog niet goed wat ik wilde. Ik heb toen open dagen bezocht maar toen ik bij een open dag van een Vrije school pabo was geweest en toen ik na een half jaar daar nog een keer naar toe ging,

dacht ik 'ja, dit ga ik doen'! Zo ben ik bij de Vrije school Pabo in Leiden beland. Die keuze voor een Vrije school Pabo was heel bewust. Ik heb 2 1/2 jaar gestudeerd vanuit mijn ouderlijk huis in den Haag maar toen ik mijn minor in Brazilië, bij de Vrije school in Rio de Janeiro, had gedaan wilde ik bij terugkomst graag op mezelf gaan wonen. In mijn derde studiejaar heb ik namelijk onderzoek gedaan rondom de minor 'internationalisering' waarvoor ik contact heb gelegd met de Vrije school in Rio de Janeiro. Je kon indertijd zelf kiezen waar je naar toe wilde in het buitenland. Mijn onderzoek ging over hoe het Vrije schoolonderwijs zoals wij dit kennen in Nederland, zich verhoudt tot een andere cultuur, in dit geval dus de Braziliaanse cultuur.

Hoe worden de jaarfeesten gevierd in dit land met een ander klimaat en 'omgekeerde' jaargetijden? De opdracht van Steiner bv. om in de wintertijd het licht in jezelf te kunnen vinden, hoe geef je dat vorm terwijl het in de Kerstperiode in jouw land zomer is, de zon fel schijnt en het er zo'n 40 graden is? En worden de sprookjes van Grimm verteld of wordt ook geput uit de rijke vertelstof van dit land met hun indianencultuur uit het Amazonegebied? Het bleek dat de jaarfeesten 'omgekeerd' gevierd worden; met St. Jan vieren zij Kerstmis

en warmen zij zich aan het vuur waar wij overheen springen. En het Kerstfeest heeft een St. Jans sfeer omdat het dan zomer is. Ik heb ook mee mogen doen met het Kerstspel.

Ook dat was anders. Daar spelen ze wel het spelletje met drie herders maar er zit een kring van herderinnen omheen die de liederen zingen. Onze invulling met de drie waarden kennen ze niet. Ook de zware tocht en de koude en de afwijzing van de waarden kennen ze niet. Jozef en Maria gaan gelijk naar de stal en daar wordt de geboorte van het Christuskind meteen uitbundig gevierd. Wat betreft de vertelstof; ze houden dezelfde vertelstof aan met aanvullingen uit hun cultuur. In de vierde klas wordt het verhaal van de indianen en hun geschiedenis verteld. In Rio de Janeiro kom je veel

straatnamen tegen die herleiden naar historische gebeurtenissen. Zo wordt de eigen geschiedenis levend gehouden. De euritmiste van de school, had haar opleiding in Nederland gevolgd dus daar kon ik goed mee praten. In de vierde klas wordt in aansluiting op de verhalen ook een traditionele gevechtssdans met stokken van de indianen aangeleerd. Verder volgen zij onze vertelstof.

Na mijn verblijf in Brazilië kon ik bij terugkeer terecht bij een vriendin die midden in het centrum van Leiden woonde. Het huis was het achterhuis van een café Heel bruisend en niet altijd handig als ik wilde slapen of studeren... In die tijd liep ik stage op de Vrije school Almere. Mijn Lio stages heb ik allebei bij juf Leny gedaan (klassen 3 en 4). Daarna mocht

ik invallen in de klas van juf Mileen voor een half jaar in verband met haar zwangerschapsverlof. In die tijd studeerde ik ook nog af.

Dat was al met al best een pittige periode vooral ook omdat ik naar Almere ben verhuisd en druk was om een visum voor mijn vriend te regelen. Ja, 2019 was best een druk jaar. Maar het is allemaal goed gekomen. Na de zomer ben ik aan de slag gegaan als duo juf samen met juf Mireille en meester Daniel in de 3e klassen. In December heb ik meegedaan als herder in het Kerstspel van ónze school. Dat was wel heel bijzonder na mijn ervaring in Brazilië.

Waar ga je naar toe?

Ik zou graag ooit nog eens met een eigen klas beginnen en ook een rondje te maken. Het lijkt mij heel mooi om die emotionele verbinding op te bouwen na zoveel jaar met elkaar. Ik zie mijzelf nog wel voor een lange tijd verbonden aan deze school. Verder geniet ik nu even van alles wat ik in de achterliggende jaren heb behaald en voor elkaar gekregen. Even rust nu. Voor de hele verre toekomst lijkt het mij geweldig om onderdeel te zijn van een initiatief om een Vrije school op te zetten in het buitenland. Daar zou ik wel aan mee willen werken, waarschijnlijk in Brazilië dus...

Waldorf 100

WALDORF
100

LEARN
TO CHANGE
THE WORLD

Interview met architect Thomas Rau

Na zijn opleiding in de architectuur studeerde Thomas Rau drie jaar euritmie om gebouw en mens nog veel beter op elkaar af te kunnen stemmen. Van euritmie tot het ontwerp van de Triodosbank in Driebergen, het komt allemaal in dit interview.

Inleiding

Thomas Rau is architect en innovator. Samen met zijn vrouw Sabina Oberuber richtten ze architectenbureau Rau op waarbij ze de nadruk legden op duurzaam bouwen. Toen dat voor hen beiden niet meer voldoende was om een bijdrage te leveren aan een aardewaardige planeet, ontwikkelden ze een 'materiaal paspoort' voor gebouwen. Hierin staat beschreven welke materialen in het gebouw gebruikt zijn en hoe ze kunnen worden gedemonteerd. Op deze wijze ontwierp hij het nieuwe gebouw van de Triodosbank in Driebergen wat afgelopen september (2019) is opgeleverd.

Hoe is het om dit gebouw te ontwerpen? Wat heeft hem geïnspireerd? En hoe zou het zijn om er in te werken? We vragen het hem.

Interview

We zijn ontzettend benieuwd wat de Vrije school u gebracht heeft en hoe het u gevormd heeft in wat u nu doet? Nou kijk, ik ben nog niet zo oud en ik kan niet alles over die 100 jaar vertellen. Ik ben ook geen Vrije

Foto: Architect Thomas Rau © Thomas Rau

school leerling. Ik heb architectuur gestudeerd en was zeer ontevreden over de technische opleiding daarvan in Aken en toen heb ik bij toeval een exemplaar van het tijdschrift 'der Spiegel' in handen gekregen en die hadden een heel verhaal over antroposofie en dat soort dingen. Als student neem je dat dan door en ik dacht echt, ik was zo geraakt, ik had daar nog nooit van gehoord of mee te maken gehad, ik dacht 'waar heeft dit wel niet allemaal mee te maken?' Ik ben in mijn auto gestapt en toen ben ik naar Bonn gegaan naar de 'Alanza Hochschule', ik ben daar eerst drie keer voorbij gereden omdat ik dacht 'is dit het wel?' Het was een oud gebouw in een wijngedebied maar dat bleek toch zo te zijn, het was een hogeschool geïnspireerd op de antroposofie en toen ben ik naar binnen gegaan. Ik was zo diep geraakt, vraag me niet waarom, maar ik heb toen gezegd 'weet je wat ik doe, ik ga hier naar toe, ik ga hier studeren!' En zo ben ik met de antroposofie in contact gekomen en toen was ik 24.

Wat raakte je nou zo in dat artikel en wat herkende je op die school wat je zo raakte?

In mijn studie was het zo, in de architectuur gaat het altijd over de techniek maar ik vind architectuur gaat over het scheppen van ruimte waar mensen zich biografisch in kunnen ontwikkelen. En als ik niets over de mens weet, hoe kan ik dan iets voor de mens doen? En toen ik op de Alanza Hogeschool was dacht ik 'hier kan ik iets doen, hier gaat het allen maar over de mens, hier gaat het over mijn klant!' Dus ik was ineens met de klant in contact. En wat mij ook diep geraakt heeft was eigenlijk de euritmie. Om dat, het was eigenlijk zo, ik heb het maar een jaartje volgehouden daar, ik was er helemaal klaar mee. Geen enkele relatie met deze wereld maar in Aken was er geen enkele relatie met de mens. Toen dacht ik 'misschien moet ik het allebei samen doen'. Misschien is dat een goede verbintenis. En ik had toen een relatie met de dochter van de directeur van de Alanza Schule en die zei, weet je wat Thomas als jij een studieprogramma schrijft om die

Foto: Triodos Bank Nederland © Ossip van Duivenbode

studies met elkaar te verbinden, ik zorg ervoor dat je dat hier kunt doen. Oh, wat cool! Ja, ongelooflijke geste en toen heb ik de zomer gebruikt om een soort curriculum te schrijven, ik heb toen drie mensen gevonden en toen heb ik drie jaar euritmie gedaan. Ik moest eerst leren hoe mijn 'instrument' werkte want pas als ik mijn (eigen) instrument kan bespelen, dan kan ik een stapje verder gaan. En toen ben ik heel diep ingegaan in de euritmie. Ik durf echt te zeggen dat ik niets zou weten van de structuur van de architectuur, van wat ik zou moeten doen als ik niet in contact was gekomen met euritmie. Dat is voor mij het allerbelangrijkst. En ik vind het nog onbegrijpelijk hoe op de Vrije school in Nederland euritmie eigenlijk een volstrekt ondergeschoven kindje is en als er geld te kort is dat dan het eerste is het schrappen van de euritmie. Ik vind euritmie het centrale element van de Vrije school.

En hoe heeft het jou gevormd dan? Er waren hier meer mensen voor interviews en die waren allemaal verstillend en geraakt door de euritmie op het podium maar wat heeft het jou in die zin dan gebracht, als mensvorming?

Nou, in het begin denk je 'wat zijn die daar een beetje raar aan het doen? Een beetje autistisch of zo'. Maar toen ik het een tijdje deed had ik problemen

met mijn kiezen, had ik altijd. Dus ik ben naar een 'kiefer orthopede' (tandheelkundige, red.) gegaan en die had het over een tand trekken en dan zou ik zo'n soort gebit krijgen, zo'n happertje', wat je dan de hele tijd moet dragen. In mijn naïviteit dacht ik dat ik dat ding altijd in moest hebben, die had ik dus ook aan als ik euritmie deed. Maar na een half uur kreeg ik zo'n ongelooflijke kiespijn, dat ik dacht 'hoe is dat nou mogelijk?'. De volgende aantal keren heb ik gewoon dat gebitje eruit gehaald en tot mijn grote verbazing kreeg ik het er na de euritmie gewoon niet meer in.

En toen heb ik dat verteld aan de 'kiefer orthopede', een antroposofe, en die zei 'ja, kijk, alles gaat bewegen, dus ook je tanden'. Nou dat vond ik zo 'wouw', dat betekent dus gewoon dat aan de ene kant je beweging dus impact heeft op je eigen gesteldheid maar je gesteldheid heeft ook impact op je beweging! Dus je kunt heel veel leren over jezelf door je eigen belevingen te doorvoelen en gewoon mee te maken. Voor mij was dit echt een openbaring. (Ik wil straks nog even spreken met euritmisten want euritmie is echt een ondergeschoven kind.) Hoe vertaalt dit zich voor jou in de architectuur?

Nou ja zeg maar, in de hele beweging: hoe kom ik een ruimte binnen, waar komt het licht vandaan, wat heb ik in

de rug, wat heb ik voor me, wat heb ik links, wat heb ik rechts... en je hebt niet de wetmatigheid hoe je het moet doen maar wat je doet is gebaseerd op een wetmatigheid. Dus dan moet je goed weten hoe je de plattegronden ontwikkeld. Voor mij is dat altijd een heel groot houvast maar alleen ook het feit dat je je vrij, zeg maar vrij in de ruimte kunt bewegen doet natuurlijk ook iets met je denken. Dus ik durf echt te stellen: ik was niet wie ik was zonder euritmie.

En als we in jouw gebouwen rondlopen, hoe kunnen we dat terugzien?

Ik zou zeggen: doe een poging. We hebben net het gebouw van de Triodosbank opgeleverd, een soort grote houten kathedraal, er zitten ook nog andere dingen maar als je goed naar het gebouw kijkt: je kunt eigenlijk in een flow door 12.000 vierkante meter lopen. Dus je blijft in een flow en gaat niet stoppen. Er zit een soort oneindig flow principe in dit gebouw en dat is heel bevorderlijk voor mensen om met elkaar te werken. En als je constant, zeg maar in die flow zit, ja dan ben je onderdeel van die flow.

Hij is onlangs opgeleverd. Wordt er al in gewerkt?

Ze zijn nu bezig de bureaus binnen te brengen en met olie te bewerken, dus dit is echt de laatste fase. Volgens mij verhuizen ze 1 november en zijn ze 15 november operationeel op het landgoed 'de Reehorst' in Driebergen, naast het gebouwtje waar ooit 40 jaar geleden de Triodosbank ooit is opgericht.

Ga jij nog kijken hoe de mensen zich bewegen door jouw gebouw of laat je het nu los?

Nee, nee, kijk ik heb nou zeven jaar daaraan gewerkt en we hebben het nu overgedragen aan de opdrachtgever en laat die daar nu eerst maar even een plekje vinden en na een jaar komen we weer langs en dan gaan we kijken hoe het voelt.

Welke droom heb jij nog voor het Vrije school onderwijs voor de komende 100 jaar?

Mijn droom is eigenlijk, kijk de consequenties van de maatschappij zijn gebaseerd op onderwijs. Het meest waardevolle wat wij hebben in dit leven zijn onze kinderen en ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat niet iedereen in de ochtend zijn kinderen op de meest waardevolle plek in deze maatschappij achterlaat. Ik denk dat het onderwijs een volstrekt ondergeschoven kind in deze maatschappij is, ik denk ook dat dat de bedoeling is om 'systeem immanente mensen' te laten opgroeien. Dus je hebt het dan over mensen die niet al

te kritisch zijn of kritiek op het systeem hebben. Dus ik vind dat we veel meer naar het onderwijs zouden moeten brengen, onderwijs is de belangrijkste pijler überhaupt, het vormt het fundament voor de maatschappij, dus binnen het onderwijs – nou de Vrije school maakt het al levendig door onderwijs in kunst, wetenschap en religie, daar gaat het eigenlijk over – ik wil eigenlijk propageren dat iedereen een curriculum, een 'studium generale' maakt. Dat als hij klaar is dat hij eerst een 'studium generale' maakt, dat eerst het perspectief open gaat, zover mogelijk opengaat om zich dan te kunnen oriënteren. Ik vind dat kinderen al veel te snel moeten

focussen op wat ze zouden willen gaan doen. Ik had laatst een gesprek met mijn zoon die zei; 'ja pappa, ik weet helemaal niet wat ik zou willen worden' en ik zei 'dat is een heel goed teken want wat jij gaat worden bestaat namelijk nooit'. En om dit vol te houden heb je gewoon lef nodig maar ik denk alles wat we graag willen, bestaat eigenlijk nog niet. Dus we moeten het gewoon maken...

HvM

Bron: podcast Waldorf 100, het Meesterwerk, SoundCloud, interview met Thomas Rau

Almere 40

Almere 40: Hoe het begon

Op 1 juni 1979 vestigde zich een groothandel in verpakkingen van natuurvoedingsmiddelen en cosmetica in Almere, om precies te zijn op industrieterrein 'de Vaart'. Hun toeleverings contacten waren producten uit Duitsland van met name Gayapolis, en biologisch dynamische boeren uit de Wieringermeer en Flevoland. De cosmeticaproducten kwamen van de leveranciers Weleda en Dr. Hauschka.

De directie van 'Akwarius', zo heette het bedrijf, kwam uit Zeist en had connectie met de Zeister Vrije school. De eerste directeur, de heer Joop van Berkum, vestigde zich met zijn vrouw Betty en hun dochter Paula op de Rozenwerf in Almere Haven. Betty en Paula van Berkum zouden in de komende jaren voor de jonge Vrije school nog van grote betekenis worden. Net zoals voor de werknemers van de Waldorf Astoria Fabriek in Duitsland wilde de directie voor de medewerkers

van de groothandel Akwarius in Almere Vrije schoolonderwijs aanbieden.

Dat bestond toen nog niet. Daarom werd in 1980 het initiatief genomen om een Vrije school in Almere op te richten en werd een voorzichtige start gemaakt met enkele kinderen op de zolder van het huis op de Rozenwerf. Vandaaruit werd het initiatief verder uitgebreid en werd inwoning voor de nieuwe Vrije school gevonden bij de protestant christelijke school 'de Regenboog' in Almere Haven.

Daar werd in '82-'83 een kleuterklas en een eerste klas gevestigd. Meester Edward Vogel kwam uit Bussum aangevlogen om de eerste en later de tweede klas als een combinatieklas te leiden en juffie Petra Agterof werd aangesteld als kleuterjuffie. Na een periode van inwoning kon de Vrije school Almere verhuizen naar een zogenaamd noodgebouw aan de Heerlenstraat waar de school verder kon groeien.

Op deze plek groeide de school

gestaag uit tot een volwassen school met een zevende klas en meerdere kleuterklassen.

Over deze periode, over het groeiende leerkrachten team en de vorming van een ouderbestuur, de eerste vakleerkrachten en de zeer ingrijpende periode van de brand en de verspreiding van de leerlingen en het team over meerdere locaties in Almere, over de nieuwbouw, volgende keer meer...

HvM

Bron: interview met Bert van Leeuwen, destijds financiële man bij Akwarius, oud bestuurslid en betrokken ouder.

Redactie:

Guido van der Vorst
Helga van Muijen

vrijemare@vrijeschool-almere.nl